

Doping & Etik

Bachelorprojekt i Filosofi

6. semester - forår 2017

Vejleder: Thomas Søbirk Petersen

Gruppe: Doping & Etik

Gruppemedlemmer:

Andreas Sawajuki Hara Nielsen – 55565

Emil Bach Monajemzadeh – 54327

Emil Junge Nielsen Busch – 54498

Anslag: 68.237

Abstract

In this paper, we will argue for the current ban on doping to be modified not to include EPO, blood doping, growth hormone and the like. Three arguments against lifting the current doping ban will be reconstructed for criticism, including one concerning the spirit of sport, one concerning the health of athletes and lastly a game theoretic argument. We will argue that WADA's wide definition of the spirit of sport makes their argument unsound. The health argument's problems include under which circumstances something is considered to be unhealthy, the already allowed health risks in elite sports and the ethical dilemma in deciding whether or not an unhealthy act is always morally problematic. Quandaries concerning the game theoretic argument will include discussing why we should listen to athletes' wishes, the reason why an athlete would choose a doping ban and problems concerning the possibility - or rather impossibility in enforcing a global doping ban within large athletic organizations.

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Problemformulering	4
Hvem er WADA?	5
Hvad er doping?	6
Præsentation af argumenter.....	9
Argument om sportens ånd	11
Kritik - sportens ånd.....	13
Argumentet om sundhed.....	15
Kritik - sundhed.....	16
Det spilteoretiske argument	19
Kritik - spilteori	20
Konklusion.....	30
Bibliografi	32
Artikler	32
Bøger/rapporter	32
Internet links.....	33

Indledning

En undersøgelse af verdens hurtigste løbere viser, at halvdelen af dem havde dopet sig. Undersøgelsen omfatter de 10 hurtigste tider i det prestigefyldte 100-meter løb, hvoraf hver anden er testet positiv for brug af doping (Almst: 2013). Hver gang der er højsæson for berømte sportskonkurrencer som Tour de France og OL, kan man knap nok vende opmærksomheden væk fra én dopingskandale, før en ny viser sig i medierne. Den Internationale Olympiske Komité, IOC, er for nylig begyndt at teste gamle dopingprøver i flere forskellige sportsgrene og bliver ved med at offentliggøre nye tal. Indtil videre er 98 ud af 1234 prøver testet positive, men IOC forventer at kunne afsløre flere dopingsyndere fra OL i både 2008 og 2012 ved endnu en gennemgang af dopingprøverne (dr.dk: 2016, 1). Det høres konstant i debatten, at doping er snyd, og at snyd ikke hører hjemme i sportens verden, men meget tyder på at atleterne ikke har intentioner om at stoppe med at bruge doping. I en rapport fra WADA fremlægges det, at flere end 1000 russiske atleter har været involveret i dopingbrug mellem 2011 og 2015 (dr.dk: 2016, 2). Yderligere blev 116 ud af 387 russiske atleter udelukket fra OL i 2016 af deres respektive internationale idrætsforbund (TV2: 2016, 1). Stort set alle de største cykelryttere har efter deres karriere indrømmet, at de har taget doping: Bjarne Riis, Brian Holm, Jesper Skibby, Bo Hamburger og Michael Rasmussen for at nævne en håndfuld, og dette er bare de danske (Bentsen: 2015). Den mest kendte internationale cykelrytter Lance Armstrong, der har vundet Tour de France syv gange, har fået frataget alle sine titler, fordi det kom ud, at han havde taget doping i forbindelse med alle sine sejre. Som følge af dette blev han udelukket fra al cykelsport på livstid (TV2: 2016, 2).

Afsløringer som disse fører hvert år til en ophedet diskussion om doping og sport, og atleter bliver gang på gang dømt af offentligheden for at snyde og i værste fald besudle sporten. Der er blevet lagt et reglement for internationale konkurrencer, som de forskellige nationale og internationale agenturer har underlagt sig, men er reglerne virkelig rimelige?

Præstationsfremmende midler bliver kategoriseret som unaturlige, og som noget der ikke hører til i sport, hvor ens konkurrencedygtighed, foruden ens træning og dedikation, tilsyneladende kun må påvirkes af naturligt medfødte eller opnåede evner. Dette er til trods for, at vi alle sammen benytter os af præstationsfremmende midler i hverdagen. At man skal have sin morgenkaffe, for at kunne fungere, er ikke fremmed for de fleste danskere. Dette vidner om, at indtagelse af koffein, i forbindelse med deltagelse i arbejdslivet, er en praksis der er konsensus om. Her kan man diskutere, om fem kopper kaffe dagligt i konkurrencen om at blive månedens medarbejder, skulle være sundere end at tage en smule EPO i forbindelse

med en sportslig konkurrence. Der er brug for et perspektiv i debatten, der tillader, at vi kan tale om doping og sport på en fornuftig og saglig måde, uden at ty til ukontrollerede fakta eller til doktriner der er givet på forhånd. Man skal netop kunne stille spørgsmålstejn ved de givne regler for at kunne komme videre i debatten, og det er dette, denne opgave blandt andet vil tage udgangspunkt i. Der er mange argumenter imod lovliggørelsen af doping i sport, men vi vil fokusere specifikt på tre centrale argumenter, henholdsvis et argument om sportens ånd, et argument om sundhed og til sidst et spilteoretisk argument.

Doping har længe været forbudt i sport og omkostningerne ved dopingkontrollen er store, men det lader ikke til, at der bliver færre dopingsyndere. Kan det overhovedet lade sig gøre at håndhæve forbuddet mod brugen af de forbudte stoffer og metoder? Bør det genovervejes om gældende regler kan implementeres tilstrækkeligt, og om nye retningslinjer er påkrævet?

Problemformulering

Bør doping tillades?

- En kritisk gennemgang af tre centrale argumenter imod doping.

Hvem er WADA?

WADA er en forkortelse for World Anti-Doping Agency. Organisationen er grundlagt i 1999, og er oprettet som et uafhængigt agentur. WADA blev etableret af Den Internationale Olympiske Komité, og var en reaktion på en stor dopingskandale, der ramte cykelløbet Tour de France i 1998. Organisationen er ligeligt støttet af henholdsvis sportsorganisationer og forskellige regeringer. WADA forsker i, underviser i og udvikler retningslinjer for doping og antidoping i hele verden. Deres selverklærede vision er at skabe en verden, hvor alle atleter kan konkurrere i dopingfri sport (WADA: 1).

Som antidopingagentur udformer WADA blandt andet *World Anti-Doping Code*. Dette er dokumentet, hvori alle WADAs antidoping-politikker fremgår. *World Anti-Doping Code* er dog et *non-governmental* dokument. Det betyder, at de forskellige regeringer i princippet ikke er forpligtet ved lov, til at implementere de antidoping-politikker der er redegjort for i dokumentet. Medlemslande af verdensorganisationen UNESCO¹ har dog i 2005 forpligtet sig til at stadfæste antidoping-politikker fra *World Anti-Doping Code*. Derudover har samtlige eksisterende lande, der anerkendes af FN, givet samtykke til, at de vil indordne sig under reglerne i *World Anti-Doping Code*. Der er imidlertid ikke tale om en fælles implementering af antidoping-politikker, men en individuel. De forskellige lande må indføre politikkerne på deres egen måde, og tilpasse dem så de er i overensstemmelse med landets grundlæggende forfatning (WADA: 2).

WADA er derfor ikke en udøvende magt, når det kommer til dopingkontrol og brud på antidopingreglerne. De udformer og reviderer løbende forskellige politikker for antidoping og dopingkontrol. Organisationen tilbyder ydermere undervisning og vejledning i hvordan disse politikker bedst implementeres og håndhæves. Det vil sige, at det er forskellige nationale og international antidopingorganisationer, der står for den egentlige kontrol af atleterne. Fx er det Anti Doping Danmarks opgave at teste danske atleter, når de optræder i nationalt regi, eller når de opholder sig i Danmark. Hvor det ved store cykelløb som fx Tour de France og Giro de Italia er det Den Internationale Cykelunion, der står for at udføre dopingkontrol. Det er også de forskellige internationale og nationale organisationer, der uddeler karantæner til atleterne. Det var fx Det Internationale Atletikforbund (IAAF), der i sommers udelukkede en stor gruppe russiske atletikudøvere fra at deltage i OL. WADA kan dog, på baggrund af de

¹ <http://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco>

enkelte organisationers arbejde med dopingkontrol, udarbejde en rapport, hvor de kommer med en række kritikpunkter, der skal forbedres i fremtiden.

Hvad er doping?

Mange er af den overbevisning, at doping er en kategori af forskellige stoffer, der kan bruges i forbindelse med sport, men dette er kun en del af definitionen. Doping er defineret ved en overtrædelse af de antidopingregler, der er udformet af WADA. Som WADA selv skriver det: *“Doping is defined as the occurrence of one or more of the anti-doping rule violations set forth in Article 2.1 through Article 2.10 of World Anti-Doping Code.”* (WADA: 2015, s. 18). Antidopingreglerne indeholder en liste med en lang række forbudte stoffer, hvor to af de mest populære stoffer er EPO og anabolske steroider. Et stof som EPO er meget udbredt i sportsgrene, der kræver stor udholdenhed som fx cykling. EPO er et hormon, der findes i kroppen, og som er med til at styre produktionen af de iltransporterende røde blodlegemer. Hvis produktionen af EPO stiger, vil mængden af røde blodlegemer ligeledes stige. Stoffet kan imidlertid også produceres kunstigt, og man kan på den måde regulere antallet af røde blodlegemer i blodet. Hvis antallet af røde blodlegemer øges, vil der kunne transporteres mere ilt ud til musklerne end normalt. Man vil derfor kunne præstere bedre og opleve mindre muskeltræthed end normalt. EPO øger ens hæmatokritværdi². Det farlige ved EPO er, at en for høj hæmatokritværdi fortykker blodet, og i sidste ende kan medføre en blodprop (Anti Doping Danmark: 1). Anabolske steroider er derimod ikke et stof til at opnå øget udholdenhed, men til at opnå øget muskelopbyggende effekt. Brugen af anabole steroider giver en markant og hurtig udvikling af muskelmasse, og et brug af disse er derfor oftest meget synligt. Et eksempel på anabole steroider kan være det mandlige kønshormon testosteron. Dette produceres ligesom EPO i kroppen, men kan fremstilles kunstigt og bruges som dopingpræparat (Anti Doping Danmark: 2). Ulovlige stoffer er derfor en stor del af antidoping, og den første overtrædelse af antidopingreglerne sker netop også ved *“presence of a Prohibited Substance or its Metabolites or Markers in the athlete’s A Sample (...)”* (WADA: 2015, s. 19).

Det er imidlertid muligt at dope sig uden at bruge disse stoffer. Man kan også dope sig ved at gøre brug forskellige metoder, der optræder i antidopingreglerne. Her er fx tale om bloddoping. Bloddoping er en metode, hvor man forsøger at tilføre atleten ekstra røde

² Den del af blodets volumen, der udgøres af røde blodlegemer. EPO er en typisk årsag til øget hæmatokritværdi blandt sportsudøvere.

blodlegemer. Formålet med dette er at opnå samme effekt som ved brug af EPO nemlig at få mere ilt rundt i kroppen. Man tapper en mængde blod fra atletens krop og køler det ned, indtil atleten har gendannet det tappede blod. Efterfølgende føres blodet tilbage i atletens krop, og der opnås herved et højere antal røde blodlegemer og ilt kan herved lettere transporteres rundt i blodet. Når blodet føres tilbage i kroppen på atleten, kan der være tale om to forskellige slags bloddoping. Den ene er fuldblod, her føres blodet med alle dets bestanddele tilbage i atletens krop. Ved den anden metode er det kun de røde blodlegemer, der føres tilbage. Her adskilles de røde blodlegemer fra resten af blodet ved centrifugering inden blodtransfusionen finder sted. Det er dog ikke nødvendigvis atletens eget blod der benyttes. Man kan ligesom ved almindelige blodtransfusioner bruge blod fra en anden med samme blodtype. I dette tilfælde er der ikke tale om et forbudt stof, da det er atletens eget blod der benyttes, men om en metode til at opnå bedre præstationer (Anti Doping Danmark: 3).

WADA udformer hvert år en liste, hvor det fremgår hvilke stoffer og metoder, der er forbudt at benytte sig af, men man behøver ikke nødvendigvis lykkedes med at benytte disse stoffer eller metoder for at have taget doping. Det er tilstrækkeligt gøre forsøget. Som WADA selv skriver det:

“The success or failure of the use or attempted use of a Prohibited Substance or Prohibited Method is not material. It is sufficient that the Prohibited Substance or Prohibited Method was used or attempted to be used for an anti-doping rule violation to be committed.”
(WADA: 2015, s. 20).

Doping er defineret ved, at man forsøger at forbyrde sig imod antidopingreglerne. Derfor behøves man heller ikke at have opnået den konkurrencemæssige fordel, før der er tale om dopingbrug,

Derudover er der 8 andre punkter, der anses som en overtrædelse af antidopingreglerne:

1. Unddrage, nægte eller undlade at medvirke til prøvetagning.
2. *Whereabouts*-overtrædelser.
3. Snyder eller forsøg på snyd med alle dele af dopingkontrollen.
4. Besiddelse af et forbudt stof eller en forbudt metode.

5. Ulovlig handel eller forsøg på ulovlig handel med ethvert forbudt stof eller forbudt metode.
6. Administration eller forsøg på administration af et forbudt stof eller en forbudt metode til en sportsudøver under konkurrence eller administration eller forsøg på administration af et forbudt stof eller en forbudt metode, der er forbudt uden for konkurrence, til en sportsudøver uden for konkurrence.
7. Medvirken.
8. Forbudt tilknytning.

Alle ovenstående punkter er eksempler på overtrædelse af antidopingregler og dermed brug af doping. Ingen af dem har nødvendigvis noget med selve indtagelsen af forbudte stoffer at gøre. De fleste af punkterne er åbenlyse, men et par af dem fortjener en kort redegørelse, da indholdet kan være svært at gennemskue blot ved navns nævnelse.

‘Whereabouts-overtrædelser’ indtræffer når en atlet, tre gange, ikke formår at indberette om, hvor denne befinder sig, eller indberetter forkerte opholdssteder. Et eksempel på dette er den danske cykelrytter Michael Rasmussen, der i 2007 blev taget ud af cykelløbet Tour de France, da der blev sået tvivl om, hvorvidt han havde indberettet korrekte ‘whereabouts’ (TV2: 2007, 3). ‘Medvirken’ er hvis man hjælper til, opmuntre til eller dækker over overtrædelse eller forsøg på overtrædelse af antidopingreglerne. Her benytter man sig altså af doping blot ved at have kendskab til fx en holdkammerats dopingbrug. ‘Forbudt tilknytning’ er, hvis en atlet har en professionel tilknytning til en person, der afsoner en udelukkelse fra sporten, eller er dømt skyldig i enhver form for sag, der ville have udgjort en overtrædelse af antidopingreglerne. Dette kan fx være en atlets tilknytning til en sportslæge, der er dømt og udelukket for at have været indblandet i dopingsager (WADA: 2015, s. 8-10).

For at et præparat eller en metode kan komme på WADAs liste over forbudte stoffer og metoder, er der nogle betingelser, som stoffet eller metoden skal leve op til. WADA opstiller helt konkret tre betingelser:

1. *“Medical or other scientific evidence, pharmacological effect or experience that the substance or method, alone or in combination with other substances or methods, has the potential to enhance or enhances sport performance.”*

2. *“Medical or other scientific evidence, pharmacological effect or experience that the use of the substance or method represents an actual or potential health risk to the athlete.”*
3. *“WADA’s determination that the use of the substance or method violates the spirit of sport described in the introduction to World Anti-Doping Code.”*

(World Anti-Doping Code: 2015, s. 30)

Hver af disse betingelser er for sig selv kun nødvendige og ikke tilstrækkelige for, at et stof eller en metode kan optages på dopinglisten. Det er påkrævet, at det stof eller den metode der skal på listen opfylder mindst to af de tre betingelser. Et stof eller en metode skal fx både udgøre en fare for atleters sundhed og være i strid med sportens ånd for at blive optaget.

Når der testes for doping foregår dette ikke kun i forbindelse med konkurrencer.

Dopingkontrol kan foregå på to måder. Den første er *udenfor konkurrence*³, her testes atleten når denne træner op til en given sportsbegivenhed. Den anden er *i konkurrence*⁴, hvor en atlet er deltager ved en given sportsbegivenhed. En atlet er i konkurrence, 12 timer før denne starter på en sportslig begivenhed, og indtil begivenheden er slut. En sportsbegivenhed kan være en enkelt fodboldkamp, baseballkamp eller lignende, men kan også være et længerevarende event som OL, Tour de France eller EM i fodbold (WADA: 2017, s. 21-22). Når der testes for doping, skal der gøres overvejelser om, hvilke sportsgrene man skal give mest opmærksomhed, hvilke stoffer og metoder der oftest bruges i den givne sport, og ikke mindst hvilke atleter man skal udvælge til test. Man tester altså ikke alle atleter for alle i stoffer i alle sportsgrene. Dopingtests skal være proportionale i forhold til, hvor udbredt brugen af doping blandt atleterne i en given sportsgren er. Man ønsker altså ikke at bruge mange ressourcer på at udføre en lang række dopingtests i en sportsgren, der ikke har ry for at være plaget af udbredt dopingbrug. Hvordan der prioriteres i forhold til dopingtest er op til de ansvarlige doping agenturer. Ved et OL vil det fx være IOC, som beslutter hvilke sportsgrene, der skal bruges flest ressourcer på (WADA: 2017, s. 28-36).

Præsentation af argumenter

Der er flere mulige indgangsvinkler til at arbejde etisk med ovenstående problemstillinger, hvorfor vi her vil specificere, på hvilken måde der vil blive arbejdet med argumenter om

³ Oversættelse af det engelske begreb *out-of-competition*.

⁴ Oversættelse af det engelske begreb *in-competition*.

doping i denne opgave. Der vil blive taget udgangspunkt i tre forskellige argumenter imod doping, henholdsvis to på baggrund af WADAs *World Anti-Doping Code*, samt et på baggrund af filosofen Eric Chwangs videnskabelige artikel: *Why Athletic Doping Should Be Banned*.

Første argument vi beskæftiger os med omhandler 'sportens ånd'. Dette er et centralt begreb i WADAs skrift og synes at være omdrejningspunkt for WADAs begrundelser. Det er nævnt flere gange gennem teksten og er et meget indholdsrigt begreb. Vigtigheden af sportens ånd for WADA samt begrebets grad af kompleksitet gør, at en udeblivelse af dette argument uomtvisteligt ville gøre denne opgave mangelfuld. Andet argument stammer ligeledes fra WADAs rapport og omhandler sundhed. Argumentet drejer sig grundlæggende om at doping er sundhedsskadeligt for de atleter, der bruger det, og det bliver ofte brugt når der tales om doping. Af denne grund er argumentet vigtigt at undersøge nærmere. Det relaterer sig også til arbejdet med det tredje og sidste spilteoretiske argument, som synes at være et af de stærkeste argumenter imod doping. Det spilteoretiske argument omhandler, hvilke præmisser atleterne foretrækker konkurrencen skal foregå under. Argumentet vil blive uddybet senere, men går essentielt set ud på, at ingen atleter burde foretrække en legalisering af doping, eftersom det ikke vil give dem nogen fordel og samtidig vil være skadeligt for deres sundhed. Sundheden bliver altså den moralsk relevante forskel. Af denne grund bliver argumentet om sundhed væsentligt at berøre også i denne forbindelse.

Argumenterne vil først have en kort introduktion, hvorefter de vil præsenteres som citat, fra den tekst de fremtræder i. På baggrund af citaterne rekonstrueres argumenterne til en simpel og punktlig form. Præmisserne i argumentet kan herefter karakteriseres som normative, empiriske eller teoretiske. Argumenterne har fået en barmhjertig rekonstruktion forstået på den måde, at præmisser og konklusioner er opstillet således, at argumenterne fremstår logisk gyldige. Kritikken af argumenterne vil udfordre deres holdbarhed, hvorfor der vil blive diskuteret hvorvidt præmisserne er plausible. Når vi benytter begrebet holdbarhed, fokuserer vi på præmissernes sandhedsværdi, eftersom et argument kan være logisk gyldigt med falske præmisser. I forbindelse med en teoretisk præmis kan teorien udfordres, ved empiriske præmisser vil det være muligt at undersøge sandhedsværdien, og ved normative præmisser kan der stilles spørgsmål, om hvorvidt vi virkelig bør handle som de angiver.

I afsnittet om sportens ånd er begrebsafklaringen en central del. Grunden til dette er, at det for læsere kan være svært at vide, hvad der præcis skal forstås ved sportens ånd. Vi vil kritisere argumentet gennem en undersøgelse af, hvordan værdierne i sportens ånd skal afvejes. I kritikken af argumentet om sundhed vil sandhedsværdien af den normative præmis blive undersøgt, i kraft af at der allerede bliver tilladt meget i diverse sportskonkurrencer, der er skadeligt for atleternes sundhed. Argumentets anden præmis vil blive udfordret, gennem en undersøgelse af hvorvidt doping altid er skadeligt, og om dette i så fald altid vil være moralsk problematisk. I forbindelse med det spilteoretiske argument, vil der først være en vurdering af dets normative præmisser. Skal vi altid handle som præmisserne i argumentet angiver? De empiriske præmisser vil være genstand for en undersøgelse af deres sandhedsværdi. Er virkeligheden i overensstemmelse med de påstande der fremsættes i præmisserne? Slutteligt vil der være en gennemgang af relevante begreber, der præsenteres i argumentet og i redegørelsen for dette. Et sådant begreb kan fx være 'rationel atlet'.

Argument om sportens ånd

I dette afsnit vil vi kritisere WADAs argument om sportens ånd. Sportens ånd er angivet som det fundamentale rationale for udarbejdelsen af rapporten *World Anti-Doping Code* (World Anti-Doping Code: 2015, s. 14). Argumentet om sportens ånd er udformet i WADAs rapport *World Anti-Doping Code*, og lyder som følger:

“Anti-doping programs seek to preserve what is intrinsically valuable about sport. This intrinsic value is often referred to as “the spirit of sport”. It is the essence of Olympism, the pursuit of human excellence through the dedicated perfection of each person’s natural talents. It is how we play true. The spirit of sport is the celebration of the human spirit, body and mind, and is reflected in values we find in and through sport, including:

- *Ethics, fair play and honesty*
- *Health*
- *Excellence in performance*
- *Character and education*
- *Fun and joy*
- *Teamwork*
- *Dedication and commitment*
- *Respect for rules and laws*

- *Respect for self and other Participants*
- *Courage*
- *Community and solidarity*”

(World Anti-Doping Code: 2015, s. 14)

Det ses at værdierne i sportens ånd karakteriseres, som noget sportsfolk bør stræbe efter. Sportens ånd er en ‘intrinsisk værdi’⁵, altså en værdi i sig selv. På baggrund af det ovenstående citat har vi rekonstrueret argumentet som følger:

P1: Vi bør ikke tillade noget, der strider mod det intrinsiske i sport.

P2: Sportens ånd er den intrinsiske værdi i sport.

P3: Doping er i strid med sportens ånd.

K: Vi bør ikke tillade doping.

Sportens ånd indeholder de værdier der står beskrevet i punktform ovenover, men der hersker stadig tvivl hvad der egentlig menes med, at sportens ånd er en intrinsisk værdi. Ifølge WADA er det vigtigt at bevare sportens ånd. Dette fremgår tydeligt af følgende:

“The basic principle for information and education programs for doping-free sport is to preserve the spirit of sport, as described in the introduction to World Anti-Doping Code, from being undermined by doping.” (World Anti-Doping Code: 2015, s. 96).

Her ses det hvor stor betydning sportens ånd tillægges af WADA. De skriver imidlertid intet om, hvorfor sportens ånd er vigtig. Den eneste begrundelse synes at være, at det er den intrinsiske værdi i sport.

Vi vil fremføre en kritik af sportens ånd ved at analysere præmisserne og deres holdbarhed. I det følgende vil der være en begrebsafklaring. Denne vil forsøge at fremstille, hvad der menes med både sportens ånd og dens intrinsiske værdi, og i hvilken deontologisk forstand

⁵ The intrinsic value of something is said to be the value that that thing has “in itself,” or “for its own sake,” or “as such,” or “in its own right.” (Zimmerman, 2015, intro)

sportens ånd skal forstås. Skal det forstås i en moderat eller absolut deontologisk forstand? I en absolut forstand må værdierne aldrig overskrides. I en moderat forstand kan nogle af værdierne godt overskrides hvis andre er opfyldt.

Kritik - sportens ånd

P1 er en normativ præmis, da den indeholder ordet 'bør'. I P1 står der også, at vi ikke bør tillade noget som strider imod det værdifulde i sport, men hvornår strider noget imod det værdifulde i sport? Dette spørgsmål vil vi vende tilbage til længere nede i begrebsafklaringen.

P2 er en teoretisk præmis. Det vides ikke helt hvordan denne præmis skal tolkes, eftersom der i rapporten ikke uddybes, hvordan det intrinsiske skal forstås. Præmissen er teoretisk og ikke empirisk, da man ikke kan undersøge om sportens ånd er den intrinsiske værdi i sport. Det er fx muligt at undersøge en empirisk præmis ved at observere et givent fænomen for derefter at drage en konklusion. Selvom man gennem kvalitative og kvantitative undersøgelser forsøgte at få folk til at definere, hvad det intrinsiske i sport er, og der var en bred enighed om, at det var sportens ånd, så ville det stadig ikke være muligt at undersøge, hvorvidt det er rigtigt. Det ville stadig blot være et udtryk for en holdning.

P3 er en empirisk præmis. Da vi har definitionen af både doping og sportens ånd, bliver det muligt at undersøge præmissens sandhedsværdi. Dette gøres ved at undersøge om de to begreber nødvendigvis er i modstrid med hinanden.

Begrebsafklaringen i argumentet om sportens ånd henviser til hvad sportens ånd og dens intrinsiske værdi er ifølge sportens ånd. Eftersom det ikke bliver uddybet, hvad der menes med intrinsisk værdi, vil vi prøve at undersøge betydningen af begrebet. Med påstanden om at sportens ånd har intrinsisk værdi, må vi tolke det som, at sportens ånd har en ikke-instrumentel værdi. Sportsaktiviteter promoverer eller hædrer en eller flere af de værdier som karakteriserer sportens ånd (Petersen & Lippert-Rasmussen: 2007, s. 242). Derfor kan man stille spørgsmål ved, hvordan sportens ånd skal afvejes, og hvilke værdier der vejer mest. Hvis sportens ånd ifølge WADA omfatter alle værdierne, vil de fleste sportsgrene falde udenfor dette kriterie, eftersom værdierne synes at være i modstrid med hinanden. Fx er der mange konkurrencer, hvor atleter stiller op som enkeltperson, og dermed kan værdien

‘samarbejde’⁶ ikke opfyldes. Et andet eksempel kunne være amerikansk fodbold hvor værdien ‘mod’⁷ er til stede, men derimod synes værdien ‘sundhed’ ikke at være til stede. Dette ses blandt andet ved den høje skadesfrekvens, der er forbundet med udøvelse af sporten. En bokser der udviser stort ‘mod’, ‘dedikation’⁸ og leverer en ‘fremragende præstation’⁹, mens han er i færd med at knockoute sin modstander går sikkert ikke særlig meget op i ‘sundhed’. Man kan samtidig diskutere hans psykologiske tilstand, hvis værdien om ‘sjov og glæde’¹⁰ er i højsædet i samme øjeblik. Det ville være afklarende at undersøge, hvordan WADA forsvarer, at en sportsaktivitet synes at promovere og hædre visse værdier, men samtidigt hindrer eller krænker andre værdier som karakteriserer sportens ånd. Hvis værdierne skulle forstås i en absolut deontologisk forstand, så ville sport være i modstrid med sportens ånd. Da de fleste sportsgrene er i modstrid med en eller flere af værdierne i sportens ånd på forskellige tidspunkter og under forskellige omstændigheder, lader det til at sportens ånd netop skal forstås i en moderat deontologisk forstand. Er dette tilfældet, synes doping ikke at være i strid med sportens ånd, da doping netop ikke er i strid med alle værdierne. Værdier som fx ‘fremragende præstationer’, ‘mod’ og ‘engagement og indlevelse’¹¹ synes at være i overensstemmelse med doping, hvilket man må sige er en stor udfordring for WADAs argumentation. Der pointeres ikke nogen steder, hvordan de modstridende værdier skal afvejes. Derfor kan doping på disse præmisser godt være i overensstemmelse med sportens ånd. Forhåbninger om at blive bedre er centralt i mange sportsgrene, og netop dette kan passende doser af bestemte former for doping hjælpe med. WADA beskriver sportens ånd som “(...) *the celebration of the human spirit, body and mind* (...)” (World Anti-Doping Code: 2015, s. 14). At man ikke benytter sig af præstationsfremmende midler er ikke nødvendigvis inkorporeret i det at fejre den menneskelige ånd, krop og det menneskelige sind. Man kan diskutere, hvad der overhovedet menes med den menneskelige ånd, men betyder en fejring af vores krop og sind nødvendigvis at vi skal passe på den? Fx er det meget almindeligt at drikke alkohol for at præstere socialt, drikke koffein for at præstere på jobbet eller bruge Viagra for at præstere i sexlivet.

⁶ Oversat fra engelsk - Teamwork

⁷ Oversat fra engelsk - Courage

⁸ Oversat fra engelsk - Dedication

⁹ Oversat fra engelsk - Excellence in performance

¹⁰ Oversat fra engelsk - Fun and joy

¹¹ Oversat fra engelsk - Excellence in performance, dedication and commitment

Vi er igennem vores kritik af argumentet om sportens ånd kommet frem til tre kritikpunkter, som hænger delvist sammen. Første kritikpunkt er, at de forskellige 11 værdier som karakteriserer sportens ånd kan komme i konflikt med hinanden. Det andet kritikpunkt tager udgangspunkt i, at WADA ikke klart fremlægger i hvilken deontologisk forstand sportens ånd skal opfattes. Tredje kritikpunkt er beskrivelsen af sportens ånd vagt defineret og kan teknisk set være i overensstemmelse med doping, hvilket er det modsatte af hvad WADAs formål er. Som vi har fremlagt giver det mest mening at fortolke sportens ånd som moderat deontologisk, hvorfor doping ikke nødvendigvis er i modstrid med denne.

Argumentet om sundhed

Argumentet om sundhed er taget fra WADAs rapport *World Anti-Doping Code*, og lyder:

“The purposes of the World Anti-Doping Code and the World Anti-Doping Program which supports it are:

- *To protect the Athletes’ fundamental right to participate in doping-free sport and thus promote health, fairness and equality for Athletes worldwide, and*
- *To ensure harmonized, coordinated and effective anti-doping programs at the international and national level with regard to detection, deterrence and prevention of doping.”* (World Anti-Doping Code: 2015, s. 1).

I rekonstruktionen af dette argument vil vi kun tage udgangspunkt i begrebet sundhed¹², selvom citatet indeholder begreberne fairness og lighed. Når der i citatet står, at dopingfri sport fremmer sundhed, er det det samme som at skrive, at doping i sport ikke fremmer sundhed. Der skal her gøres klart at det i rekonstruktionen tolkes, at doping er skadeligt for sundheden. Argumentet om sundhed rekonstrueres som følger:

P1: Vi bør ikke tillade noget, der er skadeligt for atletes sundhed.

P2: Doping er skadeligt for atletes sundhed.

K: Vi bør ikke tillade doping.

¹² Sundhed er her valgt som den danske oversættelse af det engelske begreb *health*.

I forbindelse med argumentet om sundhed er det interessant at undersøge, om det altid er moralsk problematisk, at en handling er skadelig. Ydermere vil argumentets anden præmis blive taget til overvejelse, i forhold til om doping nødvendigvis altid er skadeligt for atletes sundhed, samt om doping under visse forhold ligefrem kan fremme det.

Kritik - sundhed

Dette afsnit vil kritisere argumentet om sundhed. En vigtig pointe, som er værd at understrege, er at WADA ikke selv leverer en definition af sundhed i *World Anti-Doping Code*. Så spørgsmålet om hvordan begrebet sundhed skal forstås i argumentet er op til diskussion. Der synes at være mange forskellige forståelser af, hvilke faktorer der kan have indvirkning på ens sundhed. Fysiske faktorer inkluderer hvordan kroppen reagerer på ens livsstil generelt. Ens kost kan være usund for ens organer, men ens arbejdsvaner kan være usund for ryggen. Forståelsen af hvad der er skadeligt for ens sundhed, vil i dette afsnit derfor også inddrage skader man eventuelt kan påføre sig i sport.

Argumentets første præmis er normativ, idet den indeholder ordet 'bør'. Denne præmis hævder, at for så vidt noget er skadeligt for atletes sundhed, så bør det ikke tillades. Umiddelbart virker det som en fornuftig og acceptabel præmis, da det må være en selvfølge ikke at ville lovliggøre noget, der er skadeligt for sundheden. Hvis man dyrker sport, er det ikke en overdrivelse at gå ud fra, at den generelle holdning er, at man går op i sin sundhed. Derfor er medikamenter, der muligvis kan have en indvirkning på sportsudøvernes sundhed, ikke noget der går hånd i hånd med opfattelsen af en sportsudøver. Det man skal huske på er, at der er langt imellem det at dyrke sport på amatørniveau og dyrke sport på professionelt eliteniveau. Disse atleter presser deres kroppe til det yderste for at kunne præstere i verdens største og mest prestigefyldte konkurrencer.

Den svensk-argentinske filosof Claudio M. Tamburrini skriver i "*What's wrong with doping*", omkring hvorvidt doping skulle være skadeligt for atleter, at dødeligheden i visse sportsgrene som fx klatring og boksning er klart højere, end dødeligheden blandt sportsudøvere der har dopet sig (Tamburrini & Tännsjö: 2002, s. 202). Boksning er et godt eksempel på grumme fysiske skavanker man kan få efter intensive kampe, men også fodboldspillere får knæskader der gør, at de ikke kan spille i lange perioder. Der findes også sportsgrene, hvor ens skader kan være så alvorlige, at det kan have døden til følge. Formel 1-kørere sætter sig bag rattet, velvidende at et uheld potentielt kan koste dem livet. I disse løb

er deltagerne dybt afhængige af deres reflekser og udholdenhed. Ens hjerne skal kunne fungere på et højt niveau, for at kunne tage alle de beslutninger der er nødvendige for at have en chance for at vinde, samt holde sig uden for livsfare. Som Tamburrini fornuftigt gør opmærksom på, så er det uden tvivl ikke klogt at sætte sit helbred over styr ved brug af doping eller ved andre træningsteknikker. Det er dog generelt accepteret, at vi som mennesker har ret til at foretage uhensigtsmæssige beslutninger, så hvorfor skulle atleter blive nægtet denne ret? At foretage den slags beslutninger er ikke synderligt anfægteligt i hvert fald ikke i et moralsk perspektiv (Ibid: s. 203).

At sport indeholder risici er en underholdningsfaktor, som vil vedblive at være en del af sport. Et omtalt eksempel på dette er brostensetaperne, der konstant er oppe at vende i medierne under højsæsonen for diverse cykelløb. Løbet *Paris-Roubaix*, der er kendt for at indeholde mange brostensetaper, bliver på dansk også kaldet for “en forårsdag i helvede”. Brosten er svære at køre på, og der er større chance for at styrte, specielt hvis det har regnet, og brostenene er våde. At man ikke nødvendigvis tager hensyn til atleternes velbefindende ses fx i cykelløbet *Flandern Rundt*. Her vil arrangørerne tvinge cykelrytterne til at køre direkte på brostenene, frem for at køre udenom for at undgå dem. Løbsledelsens argument for at indføre dette er, at det vil skabe mere dramatik (Kjær: 2017). Hensynet til cykelrytternes sundhed bliver således opvejet imod muligheden for spænding og dramatik. I tilrettelæggelsen af regler for sporten bliver der derfor også taget hensyn til publikum ved at forsøge at give dem en spændende oplevelse. Der bliver derfor indgået kompromiser, i forhold til at skulle beskytte sportsudøverne, hvilket ikke synes at være moralsk problematisk.

Anden præmis er en empirisk præmis, der hævder, at doping er skadeligt for atleternes sundhed. Det er derfor interessant at se nærmere på, om doping nødvendigvis altid er skadeligt for atleternes sundhed. De fire faktorer der spiller ind, ved diskussionen om hvorvidt brug af doping er skadeligt, er intensiteten, varigheden, individuel disposition og øvrig livsstil (Nedergaard & Sachs: 2013). For eksempel er brugen af EPO under kyndig lægelig supervision og i begrænsede mængder ikke skadeligt for sundheden, og brugen kan samtidig have en restituerende effekt. Ens hæmatokritværdi falder efter tre ugers cykletaper. For at genoprette kroppens naturlige balance, kan et skud EPO eller noget bloddoping være godt i et sundhedsperspektiv, mener Ask Vest Christiansen som er dopingforsker (Lessel: 2012). En overdreven brug af EPO kan være farligt, ligesom en overdreven brug af hovedpinepiller

også kan være det, men dette giver i sig selv intet belæg for at sætte disse på WADAs liste. Ovenstående forholder sig til intensitetsfaktoren. I spørgsmålet om hvorvidt doping er skadeligt, må man konstatere, at visse former for doping ikke nødvendigvis er skadeligt under de rette forhold. Bloddoping er en metode, der også er forbudt. Da denne metode giver kroppen flere røde blodlegemer, ligesom EPO gør, behøver metoden ligeledes ikke at være skadelig for atleter under de rette forhold. Faren ved disse metoder er, at man kan få det der populært kaldes 'ketchupblod' (tykt blod), hvilket giver en øget risiko for blodpropper og i værste fald hjertestop. Derfor kræver metoderne en grundig overvågning, både fra sportsudøverne selv og fra læger så man sikrer, at fx EPO bliver taget i de rigtige mængder.

Nogle former for doping behøver derfor ikke nødvendigvis at være skadelige, for den der bruger det. Ydermere kan doping endda vise sig at forhindre potentielle skader inden for sport. Den professionelle skiløber Bode Miller mener, at blandt andet EPO burde lovliggøres på denne præmis. Han understreger, at det er vanskeligt at træffe de 4-5 bevidste beslutninger i sekundet når man er træt i hovedet, og at fx EPO kan minimere chancen for at lave fejl i de kritiske sekunder i slutningen af et styrtløb (Panum: 2005). Her er derfor tale om en lovliggørelse af præstationsfremmende stoffer med henblik på at øge sikkerheden for sportsudøverne på skipisterne. Som tidligere nævnt kan brug af EPO forlænge perioden, hvori atleten yder sit bedste, inden han eller hun bliver fysisk udmattet. Chancen for at lave fejl og miste koncentrationen stiger i takt med ens fysiske udmattelse, og brug af EPO kan derfor mindske chancen for at lave fejl og miste koncentrationen for tidligt på pisten eller i racerløbet. Det er bestemt ikke anderledes for motorsporten, at det gælder om at tage mange rette beslutninger på meget kort tid, hvorfor en mulighed for at øge deres udholdenhed og koncentration ville være at foretrække. Nogle former for doping kan derfor under visse omstændigheder øge sikkerheden for atleter, og derfor kan det diskuteres, hvorvidt den potentielle mulighed for at forhindre alvorlige ulykker i elitesport vejer mere, end den skade som doping potentielt kan forvolde atleten. Når der bliver indgået kompromiser, der vejer dramatik i sporten højere end atleternes potentielle sikkerhed som det ses med brostensetaperne, synes det ikke at være for vidtgående, at plædere for tilladelsen af noget, der i sig selv potentielt kunne være farligt, hvis det potentielt kunne forhindre langt farligere følgevirkninger. Som tidligere nævnt tillader vi allerede at sportsudøvere kan komme til skade, og endda dø som følge af deres deltagelse i sport, hvorfor det synes som en vag begrundelse ikke at tillade doping på den præmis, at det skulle være skadeligt for atleten.

I forbindelse med argumentet om sundhed findes også den indvending, at hvis elitesport i sig selv er skadelig for atleterne, hvorfor skulle man så føje mere til den mængde af potentiel skade ved at introducere doping? Dette er som udgangspunkt en acceptabel undren og bekymring, at man ikke burde tilføje noget nyt til elitesport, som kan gøre det mere skadeligt, end det i forvejen er. Som beskrevet bliver der fx i cykelsport introduceret brostensetaper med henblik på at øge spændingen og dramatikken, og dette er i sig selv også en tilføjelse, som kan gøre sporten mere skadelig, end den var før. Der bliver en distinktion mellem sport og doping, da man kun mener, at det sidstnævnte er umoralsk, fordi det er skadeligt. Atleter har jo også lov til at bestige farligere bjergskråninger end der før er besteget, eller være grundlæggeren af det næste trick som sprænger barrieren for, hvad der før var muligt at gøre på et skateboard. Der bliver som en del af sporten konstant tilføjet nyt, der kan gøre udøvelsen mere skadelig, og derfor er doping som ekstra skade ikke et særligt holdbart argument.

Der tillades mange former for potentielle skader for atleter, hvorfor det synes ulogisk, at forbyde doping på baggrund af den skade det potentielt kan forvolde atleterne. Atleters sundhed er som vist allerede i risikozonen, i kraft af de deltager i diverse former for elitesport. Forbyder man former for doping som EPO og bloddoping på baggrund af, at man ikke burde tillade noget, der kan være skadeligt for atleters sundhed, så synes selve den præmis at gå imod præmissen om, hvad konkurrencesport på dette niveau er.

Det spilteoretiske argument

Dette argument er udformet af filosofen Eric Chwang. Hans argument lyder som følger:

“The argument I present is game-theoretic: though each athlete prefers unilateral permission to dope over a universal ban, he also prefers a universal ban over universal permission to dope. That is because, while doping improves absolute measures of performance, it does not improve relative performance if many athletes dope. Large private athletic institutions should honour their athletes’ preferences and should not enact any policy that gives only some athletes but not others permission to dope. Thus, they should ban doping.” (Chwang: 2012, s. 33(1)).

Argumentets omdrejningspunkt er, at atleter kun er interesserede i at forbedre deres relative præstation. De ønsker at blive bedre i forhold til andre, men har ingen interesse i at alle bliver

bedre overordnet set. Argumentet har en underliggende præmis, der antyder at doping ikke har andet end konkurrencemæssige fordele. Med dette i betragtning kan argumentet rekonstrueres på følgende måde:

P1: Vi bør lytte til atleternes ønske.

P2: Vi bør ikke tillade en politik der kun tilgodeser den enkelte atlet.

P3: Atleter foretrækker doping, hvis det kun er dem selv, der får en fordel.

P4: Atleter foretrækker et universelt forbud frem for en universel legalisering.

K1: Vi bør ikke tillade doping.

Som det diskuteres i forbindelse med argumentet om sundhed, kan der være sundhedsmæssige fordele, der er værd at tage til overvejelse. Der er derfor andet end konkurrencemæssige fordele at forholde sig til, når vi beskæftiger os med doping. Det bør også overvejes, om vi overhovedet skal lytte til atleter. Hvis vi lytter til dem, bør vi undersøge, hvad atleter rent faktisk tænker om brugen af doping, og om de foretrækker en dopingfri sport. Samtidig er det relevant at se på, om fordelene ved doping forsvinder, hvis alle tager det, og om argumentet rent faktisk bliver et argument for legalisering af doping, hvis de empiriske præmisser ikke stemmer overens med virkeligheden.

Kritik - spilteori

I undersøgelsen af argumentet begynder vi med de normative præmisser. Det er disse to præmisser, der danner grundlaget for argumentet. Hvis vi fx kan ræsonnere os frem til, at vi slet ikke bør lytte til atleternes ønsker, er det i og for sig ligegyldigt, hvad atleterne ønsker.

P1 er en normativ præmis, der siger noget om, hvordan vi bør handle. Chwang mener, at vi bør lytte til atleternes ønske. For det første synes det rimeligt at udfordre denne påstand. Bør vi virkelig altid lytte til atleternes ønsker? P1 indsnævres dog af P2 der ligeledes er en normativ præmis. Tages begge præmisserne i betragtning bør vi altså lytte til atleterne, så længe de ikke forlanger noget, der kun gavner den enkelte atlet. Selv med denne indsnævring, kan man forestille sig krav fra atleter, vi ikke bør lytte til. Man kan fx forestille sig atleter, der

stiller økonomiske krav, som virker urimelige, og som potentielt kan underminere sporten. Der kan også stilles spørgsmål ved, om det kan forventes, at atleter til enhver tid har den optimale viden om de krav de eventuelt måtte stille. I nogle tilfælde forekommer det mere relevant at lytte til diverse eksperter, når regler for sporten skal udformes. Det er fx heller ikke trafikanternes krav, der er baggrund for udformningen af færdselslovgivningen i Danmark, men en sikkerhedsvurdering fra de relevante myndigheder. Det virker altså ikke rimeligt at antage, at vi altid skal lytte til atleter, blot de fordi de har ønsker, der gavner dem alle. I stedet synes det mere acceptabelt at sige, at vi skal lytte til atleter, i det omfang at de har velovervejede og velbegrundede argumentation for deres krav og ønsker. Chwang forsvare sig dog mod netop denne kritik. Han forklarer hvordan: *“We should strive to satisfy only those preferences that a prudentially rational athlete would have (...)”* (Chwang: 2012, s. 36). Når Chwang skriver, at vi bør lytte til atleternes ønsker, er der altså ikke tale om alle atleter, men kun de rationelle. Der kan dog stilles spørgsmål ved, hvad en rationel atlet er? Hvordan vil man undersøge, om atleter er rationelle? Er atleter kun rationelle, hvis de er enige med Chwangs i hans argumentation? Er det overhovedet muligt, ifølge Chwang, at være rationel og samtidig for legalisering af doping?

Antager vi imidlertid, at vi rent faktisk skal lytte til, hvad atleterne ønsker, synes det relevant at undersøge, hvilken holdning atleter selv giver udtryk for i forbindelse med doping. Forsker ved institut for folkesundhed og idræt, Verner Møller, beskæftiger sig med dette i *The Ethics of Doping and Anti-Doping*. I bogen findes der en række citater fra forskellige atleter. Nogle af disse atleter står frem med navn, mens andre forholder sig anonyme. En af atleterne siger følgende om incitamentet til at starte et eventuelt dopingbrug:

“I have wanted to be a professional cycle rider since I was a boy, and now I have got the chance. If the consequences are that I have to take medication, that does not make me stop pursuing the dream. I have not ridden for so many years just to stop now that I have reached a point when the dream can be lived out in reality” (Møller: 2010, s. 126).

Her ses et eksempel på en atlet der ikke har nogen skrupler ved brug af doping. Dog fremgår det ikke af citatet, hvorvidt han mener, det skal være lovligt eller ej. Det fremgår ligeledes ikke, om han kun ønsker den relative fordel, altså om han mener, det er problematisk, hvis alle gør brug af doping. Det er i dette eksempel ambitionen, der driver accepten af dopingbrug, men ikke desto mindre er accepten til stede. Et andet eksempel viser, hvordan

atleter også selv ser doping som noget, der er udbredt og nærmest uundgåeligt i sporten. Det fremstilles som acceptabelt at benytte doping, fordi andre gør det samme: *“When it really mattered, I might have had slightly higher levels. You could say that I wanted to ensure that my blood count was competitive in comparison to those I was going to compete against”* (Møller: 2010, s. 126). For atleterne i disse citater er doping ikke moralsk forkasteligt. Det anskues i stedet som et middel til at opnå en professionel karriere og til at kunne følge med i konkurrencen. Det bliver altså for dem blot til en del af det at være en professionel atlet.

Selvom nogle atleter tilsyneladende har en mere liberal holdning til doping, er det langt fra alle. Faktisk er flertallet af atleterne af modsatte overbevisning. I en række interviews foretaget med omkring 50 forskellige atleter, var der ikke en eneste, der mente, at det nuværende dopingforbud skulle fjernes (Møller: 2010, s. 128). Dette understøtter i nogen grad Chwangs argument dog med forbehold. Først og fremmest udgør 50 personer ikke en repræsentativ gruppe for alle atleter. Det virker også mærkeligt, at flertallet skulle være for et generelt dopingforbud, da man burde se væsentligt færre problemer med brug af doping, hvis alle atleter var enige om, at det er dårligt for sporten. Samtidig kan atleternes holdning også være præget af den allerede eksisterende dopingpolitik. Hvis det fx antages at man ved dopingbrug ikke i samme grad blev gjort til skamme i offentligheden, ville svarene måske være anderledes. I bogen *Mål, Medicin og Moral* har førnævnte Verner Møller og lektor ved Aarhus Universitet, Ask Vest Christiansen, foretaget en række anonyme interviews med forskellige sportsudøvere. I disse interviews giver en del af dem udtryk for, at netop skammen ved at blive opdaget er en af de afgørende overvejelser, de gør sig omkring dopingbrug. En af sportsudøverne giver følgende grund for ikke at benytte sig af doping:

“Den der straf på to år, den betyder ikke så meget. Det, der betyder noget, synes jeg, det er at blive hængt ud i pressen. Det er sgu da det værste. Du er dømt resten af dit liv! Det ville jeg slet ikke kunne overskue.” (Christiansen & Møller: s. 116).

I citatet påpeger atleten, at skammen spiller en betydelig rolle, når man gør sig overvejelser om, hvorvidt doping skal benyttes eller ej. Selvom det kan være forbundet med en toårig udelukkelse fra sporten, er dette ikke noget, der synes at vægte specielt højt. Den tidligere professionelle cykelrytter Jesper Skibby giver udtryk for en lignende holdning:

“(...) Jeg vidste, hvad en positiv prøve ville betyde for mit omdømme, og det var næsten værre end visheden om, at hele min tilværelse ville styrte sammen, hvis dopingkontrollanterne fandt noget ulovligt. Fordømmelsen og foragten ville være ubærlig for mig.” (Ibid: s. 117).

Igen er det frygten for skam, der er det grundlæggende. Det, at han mister sin tilværelse som cykelrytter, vil for ham ikke være ligeså slemt, som den fordømmelse der ville følge med. Man kunne altså forestille sig, at den først citerede atlet i stor grad ville overveje doping, hvis det ikke var forbundet med skam fra samfundets side. Ligeledes er det sandsynligt, at Jesper Skibby ikke havde haft skrupler ved brug af doping, hvis der ikke var mulighed for at opleve fordømmelse fra det omkringværende samfund.

De empiriske præmisser er henholdsvis P3 og P4. I P3 er antagelsen, at atleter altid vil foretrække et scenarie, hvor de selv har lov til at bruge doping, men ingen af deres modstandere har. Her vil atleterne opnå relativ fordel i forhold til hinanden. I dette tilfælde vil det værst mulige scenarie for en atlet være, at han eller hun er den eneste, der ikke må bruge doping. Dette siger imidlertid ikke noget om holdningen til et generelt forbud mod doping eller en generel legalisering af doping. Antagelsen i P4 er, at atleter vil foretrække et universelt forbud frem for en universel legalisering. På baggrund af Chwangs argument om spilteori kan der laves en figur over atlethers præferencer:

		B	
		Doping	Ikke Doping
A	Doping	(2,2)	(4,1)
	Ikke Doping	(1,4)	(3,3)

Figur 1.

Der tages i figuren udgangspunkt i 2 atleter. Den ene kaldet A, og den anden kaldet B. Det første tal i hvert felt repræsenterer As præference og det sidste repræsenterer Bs præference. Tallene fra 1 til 4 viser om et scenarie er det mest eller mindst ønskede for den enkelte atlet, hvor 4 er det mest ønskede og 1 er det mindst ønskede. Chwang mener, at ingen atleter bør

foretrække universel legalisering. Dette skyldes at atleterne ved en legalisering vil miste deres relative fordel. Chwang påstår, at legalisering af doping vil medføre en slags dopingkapløb, hvor alle doper sig til en grænse, hvor ingen opnår nogen fordel ved det. At ingen opnår en fordel, skyldes at alle er dopet i samme omfang, og derfor vil have opnået den samme forbedring. Alle vil derfor levere en bedre præstation, men ikke i forhold til hinanden. Hvis ingen tilegner sig fordel ved legalisering, giver det ikke mening, at nogen vil foretrække det frem for et forbud, da man ved et forbud også undgår de skadelige bivirkninger, der kan være forbundet med doping (Chwang: 2012, s. 34-37). Den moralsk relevante forskel på forbud mod doping og legalisering af doping, bliver altså at legalisering medfører skadelige bivirkninger. Som vi har diskuteret i afsnittet om sundhed, behøver der ikke nødvendigvis være bivirkninger ved brugen af doping. Fx kan EPO og bloddoping, under rette omstændigheder, være med til at fremme atleternes restitution, ligesom der også kan være mulighed for at undgå visse former for alvorlige uheld, hvis man er mindre fysisk udmattet, jævnfør Bode Millers udtalelser. Chwang påpeger selv, at en atlet vil vælge en model, der giver ham lige vilkår i forhold til andre, og som samtidig fremmer atletens sundhed. Ovenstående taget i betragtning kan en atlets foretrukne scenarie ligeså vel være doping tilladt for alle, som det kan være doping forbudt for alle. Det kommer an på opfattelsen af begrebet sundhed. At fremme sundheden kan ligeså vel være potentielt at undgå alvorlige uheld ved at bruge doping, som det kan være at undgå alvorlige bivirkninger ved ikke at bruge doping.

Det fremgår af Chwangs redegørelse, at doping ikke nødvendigvis er skadeligt for atleterne. Hvis dopingbrug monitoreres og kontrolleres kan stoffer som EPO og anabole steroider bruges til at fremme præstationer, uden det er forbundet med nogen sundhedsrisiko. I sin redegørelse forklarer Chwang følgende:

“Now, although exogenous EPO can be administered safely in low doses, if we allow EPO doping then athletes will end up in an arms race scenario where they will be tempted to use ever-increasing concentrations of it just to stay competitive, even past the point where it becomes dangerous.” (Chwang: 2012, s. 39).

I citatet skriver Chwang, at doping ikke nødvendigvis er skadeligt i sig selv. Det lader i stedet til, at det er måden doping anvendes på, der er problematisk. Chwang mener ikke, at doping kan tillades, uden at atleter bliver fristet til at bruge doser, der rækker ud over de

sundhedsmæssigt forsvarlige mængder. Han drager den samme konklusion i forbindelse med anabole steroider. Her kan et kontrolleret forbrug også give forbedrede præstationer, uden der er negative bivirkninger. Også her gør det sig gældende, at atleter vil ende i et kapløb, hvor den koncentration der indtages vil stige til langt over det farlige niveau. Chwang mener yderligere, at det er uklart, hvornår man har taget for meget doping. Det er altså, ifølge ham, ikke muligt at vide hvornår en atlet har fået nok doping. Dette er imidlertid ikke helt korrekt. Ved brug af EPO kan man måle en atlets hæmatokritværdi. Når man monitorerer en atlets hæmatokritværdi, er det muligt at fastholde atleten på en sikker dosis. Ved cykelløb er der fx fastlagt en maksimal hæmatokritværdi på 50%, selvom en normal hæmatokritværdi er 40-45% for mænd og 38-43% for kvinder (Sundhed.dk). Da vi antager at maksimalværdien på 50% i cykling, er udarbejdet i samarbejde med lægefagligt personale, vil det for den gennemsnitlige mand være muligt at opnå en forbedring, uden at det er forbundet med en risiko.

Vi bør også stille spørgsmål ved, om der findes alternative muligheder for, hvad en atlets præferencer kan være. Gunnar Breivik har i sin artikel *The Doping Dilemma* stillet sig kritisk overfor, om der er situationer, hvor rangeringen af scenarier i figur 1 ikke vil være tilfældet. Her præsenterer han et eksempel, han kalder for *The Brownian Game* (Breivik: 1987, s. 8-9). I dette eksempel vil listen over atlethers ønskede scenarier se anderledes ud end i Chwangs eksempel. Breivik opsætter påstanden: så længe doping og viden om doping eksisterer, vil der være nogle som benytter sig af det. For at udrydde doping skal man altså udrydde selve den tilgængelige viden om doping. Påstanden er altså: hvis den gængse politik er et totalt forbud mod doping, vil der stadig være nogle, som bruger det. Der vil løbende udvikles nye former for doping, som ikke kan spores. Der vil dermed være en unfair konkurrence, hvor nogle kan benytte doping og andre ikke kan. Eftersom der altid vil være nogle, der benytter doping, hvad end det er lovligt eller ej, vil den mest fair løsning være total legalisering af doping. Påstanden er, at med en legalisering vil der ikke i samme grad være stoffer og metoder der hemmeligholdes. De vil i højere grad være tilgængelige, og man kan derfor sige, at en lovlig brug af doping kan være med til at gøre konkurrencen mere fair. Som det skrives i Breiviks tekst:

“Should we place limits on who may perform and how? My answer is, with one proviso, not at all. But should we not restrict the use of some drugs, or blood doping? No, in no way whatsoever. But isn't that unfair? Yes, possibly, as I indicated before (and this is my

proviso), if the use of any substances or techniques is restricted to some, or kept secret and hidden. I welcome, then, research into the use, effects, and detection of whatever drugs, processes, and techniques are available and the wide dissemination both of them and of information gathered about them” (Breivik: 1987, s. 89).

Hvor Chwangs spilteori inddrager princippet om sundhed, er Breiviks i højere grad baseret på princippet om fairness og undersøgelse. Dette taget i betragtning kan der laves en modificeret udgave af den tidligere viste figur over atlethers præferencer.

		B	
		Doping	Ikke Doping
A	Doping	(4,4)	(2,1)
	Ikke Doping	(1,2)	(3,3)

Figur 2.

Chwang antager imidlertid, at et totalt forbud og en total legalisering vil være lige i forhold til fairness. Dette ses da han skriver:

“Finally, an obvious argumentative strategy for a doping ban is that allowing dope would be unfair. However, these arguments must rely on a controversial view of fairness, for it seems that fairness is preserved if everyone is permitted to dope.” (Chwang: 2012, s. 38).

Der forklares i citatet at man godt kan bevare fairness med en legalisering af doping. At man kan bevare noget må nødvendigvis betyde, at det før har været der. Chwang siger altså, at et forbud mod doping er lige så fair som legalisering vil være. Årsagen til denne opfattelse kan muligvis findes i indledningen af argumentet. Her forklarer Chwang, at vi for argumentets skyld skal antage, at det er muligt at håndhæve¹³ et forbud mod doping (Chwang: 2012, s. 33). I begrebet håndhæve er der en inkorporeret idé om, at man kan få folk til at overholde de

¹³ Oversættelse af det engelske ord *enforce*.

gældende regler. En sådan antagelse virker dog en smule naiv. Er det virkelig sandsynligt, at man kan holde alle atleter fra at gøre brug af doping? Ser man på virkeligheden, er det sket mange gange, at dopingsyndere først er blevet opdaget lang tid efter, de har gjort brug af doping for at vinde konkurrencer. Samtidig må det forventes at der hele tiden udvikles nye former for doping, der ikke kan spores. Derfor vil der sandsynligvis være en hel del, der bruger præstationsfremmende midler, men som ikke opdages. Et eksempel på dette er cykelrytteren Lance Armstrong, der har vundet Tour de France syv gange. Alle gangene har han været dopet, men alligevel har han ikke afleveret en eneste positiv dopingprøve. Hans dopingbrug er først senere blevet opdaget, da tidligere kollegaer har bragt hans navn frem i lyset i forbindelse med dopingsager i mod dem selv. Lance Armstrong har efterfølgende indrømmet dopingbrug under alle sine sejre. Det samme er tilfældet med den danske cykelrytter Bjarne Riis. Han vandt Tour de France i 1996. Heller ikke han blev på daværende tidspunkt testet positiv for doping, men har også efterfølgende måtte indrømme at have brugt ulovlige præstationsfremmende midler. De to historier viser altså, at doping i mange år har været anvendt i cykelsportens absolutte top, men også at man kan slippe afsted med at benytte sig af det.

Ovenstående giver anledning til at stille spørgsmålet: Hvis man kunne slippe afsted med doping dengang, hvorfor skulle man så ikke kunne det nu? En indvending kan være, at procedurer, metoder og udstyr til at teste doping med er blevet mere avanceret med tiden, men det giver mening at antage, at dopingteknologien har udviklet sig i samme retning. Et nyligt eksempel på en teknologi eller metode, der var på forkant med antidoping, kunne ses i 2015. Der er her tale om metoden mikrodosering. Mikrodosering skal ses som en videreudvikling af allerede eksisterende metoder. Man kan fx benytte sig af mikrodosering inden for bloddoping. I princippet fungerer det på samme måde som ved almindelige brug af bloddoping, men man gør brug af mindre doser. Fordelen ved mikrodosering er, at man modtager en så lille dosis, at det ikke kan testes dagen efter. Det samme gør sig gældende, når mikrodosering benyttes med en række andre præstationsfremmende stoffer som EPO og væksthormoner. I 2015 viste et fransk forsøg, at mikrodosering var yderst effektivt i forhold til at opnå forbedrede resultater. Deltagerne i forsøget var atleter fra europæisk konkurrenceniveau. Disse kunne i løbet af en måned med mikrodoseringer se forbedringer i forhold til deres præstationer og generelle energiniveau (Godtfredsen: 2015). Mikrodoseringer fik stigende opmærksomhed efter forsøget, og i forbindelse med Tour de France 2015 var Den Internationale Cykelunion nødsaget til at ændre deres procedure

vedrørende antidoping. Tidligere var det ikke tilladt at teste deltagerne i Tour de France mellem kl. 23 og kl. 6, så de kunne få en uforstyrret nattesøvn. I optakten til løbet i 2015 blev det muligt at teste løbets deltagere døgnet rundt for at undgå udbredt brug af de små men effektive doser af ulovlige stoffer og metoder (2015: Norup). På nuværende tidspunkt står der også i WADAs retningslinjer for tests og undersøgelse af atleter, at det er en atlets ansvar, at være til rådighed for indsamling af prøver til enhver tid (WADA: 2017, s. 18). Dette rejser imidlertid en række nye etiske problemstillinger i forbindelse med atleternes privatliv.

Som nævnt forventer Chwang, at det skal antages, at et forbud mod doping altid skal kunne opretholdes. Dette virker for det første problematisk i kraft af muligheden for at aflevere en negativ dopingprøve, selvom doping er blevet anvendt. Et andet problem har dog ikke noget at gøre med, hvorvidt de testede personer til enhver tid kan testes positivt, men derimod om det er muligt at teste alle atleter tilstrækkeligt. Elitesport er efterhånden blevet så omfattende, at det virker urealistisk at tjekke alle atleter for brug af doping. Hvis det ikke er muligt at tjekke alle, vil det ikke være muligt at sikre, at et dopingforbud håndhæves. At netop omfanget af sportsgrene, sportsudøvere og sportsevents er problematisk i forhold til at håndhæve et dopingforbud, fremgår af WADAs retningslinjer for test og undersøgelse af atleter. Som det blev nævnt i indledningen, prioriteres der mellem hvilke sportsgrene og sportsfolk, der skal have mest opmærksomhed. Derfor vil der være nogle som ikke testes.

Chwang forholder sig også til problematikken om utilstrækkelig test af sportsudøvere. I sin redegørelse skriver han følgende:

“Unfeasibility can be due to technological limits in detection, but it may also stem from financial limits. That is why I restricted my thesis to large athletic organizations, though the more accurate and important criterion is wealth. Indeed, all the athletic organizations I have mentioned in this paper have deep pockets, and my argument does not apply to significantly poorer organizations, for example a local softball league.” (Chwang: 2012, s. 47).

Selvom han kun forholder sig til store organisationer, løser dette ikke nødvendigvis problematikken. Der kan sagtens være manglende ressourcer i selv de allerstørste internationale sportsorganisationer. Dette ses i WADAs rapport fra De Olympiske Lege i Brasilien i sommeren 2016. Rapporten er en gennemgang af, hvordan dopingkontrollen under

olympiaden forløb og indeholder en del kritik. Specielt logistikken omkring indsamlingen af dopingprøver bliver kritiseret, for at have haft en række seriøse mangler. Her var blandt andet tale om mangel på tilstrækkeligt personale til dopingkontrol, manglende planlægning, mangel på tilstrækkeligt it-udstyr og kontroludstyr til at udføre dopingkontrol, samt manglende viden om atletes opholdssteder uden for konkurrencerne. En af årsagerne til disse mangler angives at være utilstrækkeligt budget til at klare opgaven (WADA: 2016, 4-7). Det lader til at den økonomiske byrde forbundet med dopingkontrol, er ved at blive for stor. Hvis det er problematisk at praktisere dopingkontrol ved et stort internationalt sportsevent som OL, må det tænkes at være endnu mere problematisk ved mindre sportsevents, der muligvis ikke har det samme økonomiske rådighedsbeløb. I forbindelse med det økonomiske aspekt kan man stille sig kritisk overfor, om et forbud skal opretholdes for enhver pris. Hvis omkostninger ved en opretholdelse af et forbud for doping i stor grad overstiger omkostningerne ved at praktisere et monitoreret dopingbrug, giver det så mening at blive ved? Alt dette er selvfølgelig kun spekulationer, da det ikke vides med sikkerhed, hvor meget et monitoreret dopingbrug vil koste, eller hvad det præcist vil indebære.

Den tidligere nævnte Breivik forholder sig også til, hvorvidt et forbud mod doping kan og bør opretholdes. Breivik beskæftigede sig allerede i 1987 med spilteori. Hans forsøg på at levere en løsning på problemet med doping er anderledes end Chwangs. Breivik går i første omgang ind for et forbud. Han mener dog, at et forbud skal være tidsbegrænset. Han giver selv et eksempel med en tidsbegrænsning på 10 år. Ifølge Breivik skal et forbud håndhæves fuldt ud eller legaliseres. Som han skriver det: “ (...) *doping should be either eliminated or legalized. Trying to reach one of these goals is better than staying where we are now*” (Breivik: 1987, s. 93). Kan et forbud ikke håndhæves fuldt ud efter den angivne tidsperiode, bør det erstattes med en legalisering.

Chwang opstiller de to scenarier, *doping tilladt for alle* og *doping forbudt for alle*, som lige i forhold til fairness. Dette er i kraft af antagelsen om, at et forbud til enhver tid kan håndhæves. Hvis de to scenarier er lige i forhold til fairness, men det ene er mere skadeligt end det andet, er påstanden ifølge Chwang, at atleterne vil vælge det mindst skadelige. Det virker dog ikke sandsynligt, at et forbud til enhver tid kan håndhæves. Breiviks overvejelser tager i mellemtiden højde for dette. Hvis det antages at der altid vil være atleter, der benytter sig af doping, vil scenariet *doping forbudt for alle* ikke være fair. I et sådan tilfælde vil doping kun være tilgængeligt for nogle, nemlig dem der har adgang til de præparater, der

ikke kan spores, eller som er heldige og undgår kontrol. I stedet synes scenariet *doping tilladt for alle* at være mere fair. Hvis doping er tilgængeligt for alle, har alle muligheden for at konkurrere på lige vilkår. På baggrund af dette giver det mening at forestille sig atleter, der ville foretrække scenariet *doping tilladt for alle*. At atleterne ikke nødvendigvis vil ønske et forbud mod doping, kan give anledning til yderligere kritik af Chwangs to normative præmisser, hvis diskussionen af de empiriske præmisser inddrages. Hvis atleterne i fællesskab ønsker en legalisering af doping, og det dermed kommer til at gavne alle atleterne, virker konklusionen i Chwangs spilteoretiske argument ikke plausibel. Burde konklusionen i argumentet (K1) i stedet lyde: Vi bør tillade doping?

Konklusion

Det er svært at svare entydigt på, om doping bør tillades eller ej. Der argumenteres fra WADAs side om, at doping er i strid med sportens ånd, og derfor ikke kan accepteres i sport. Sportens ånd er imidlertid bygget op om så mange værdier, at selv anerkendte sportsgrene ikke kan leve op til dem alle. Derfor må sportens ånd og dens værdier skulle forstås i en moderat deontologisk forstand. Der kan argumenteres for at doping også kan være i overensstemmelse med sportens ånd, hvis noget kun skal leve delvist op til dennes værdier.

WADA argumenterer ligeledes imod doping ved at inddrage argumentet om sundhed. Doping synes dog ikke nødvendigvis at være i modstrid med sundhed. Kontrolleret forbrug af EPO og væksthormon behøver ikke være forbundet med en sundhedsrisiko og kan samtidig forbedre en atlets præstation. Det er uvist om atleter kan holde sig til disse kontrollerede doser hvis EPO og væksthormon tillades. Det kan derfor være potentielt skadeligt for atleter hvis disse stoffer tillades. At noget er skadeligt for atleter synes dog ikke at være en tilstrækkelig argumentation for et forbud mod doping. Der findes en lang række sportsgrene, der er potentielt skadelige for atleter. Ligeledes udsætter atleter løbende sig selv for større og større fare i jagten på rekorder og udfordringen af det hidtil mulige. Doping kan også have en gavnlig effekt på sundheden, eftersom det kan medføre højere koncentration hos atleterne, og derfor potentielt kan forhindre uheld.

Det spilteoretiske argument er en påstand om, at atleter burde foretrække en dopingfri sport. Det bygger dog på en idé om, at et forbud mod doping til enhver tid kan håndhæves. Dette virker ikke som en rimelig forventning, da der findes en lang række eksempler på sportsudøvere, der ikke er blevet testet positive, men som har indrømmet at bruge doping.

Der findes også metoder, der besværliggør arbejdet med antidoping, da metoderne indebærer, at brugen af doping ikke kan spores efter et par timer. Yderligere er elitesport blevet for omfattende til at alle kan testes. Man udvælger atleter og sportsgrene til test på baggrund af forskellige parametre, hvilket betyder at nogle går fri. Så længe et forbud ikke kan håndhæves fuldt ud, vil der være nogle, som har mulighed for at dope sig. Derfor virker et forbud ikke til at være en fair løsning.

Vi mener, at en legalisering er at foretrække frem for et forbud. En legalisering skal dog ske med forbehold. Selvom doping bør tillades, skal atleternes sundhed stadig tages i betragtning. Hvis en metode eller et stof udgør en tungtvejende sundhedsrisiko for den atlet, der benytter sig af det, bør det ikke tillades. EPO, væksthormon og bloddoping er alle eksempler på stoffer og metoder, der kan monitoreres. Da de kan monitoreres udgør de ikke nødvendigvis en stor sundhedsrisiko for de atleter, der anvender dem. Derfor argumenterer vi for, at stoffer og metoder som disse bør tillades.

Bibliografi

Artikler

Almst, Kasper Lydik: "*Halvdelen af verdens hurtigste taget for doping*" - 17.07.2013 - BT

Bentsen, Bo: "*Tidslinje: Disse danske cykelryttere har indrømmet doping*" - 09.07.2015, TV2sport.

Godtfredsen, Carsten: "*Fransk forsøg: Dopede atleter kan sove trygt om natten*" - 06.05.2015, Politiken.

Kjær, Christian: "*Tvinger ryttere på brosten i klassiker - klar til at smide 'snydere' ud*" - 02.04.2017, TV2sport.

Lessel, Simon: "*Dopingforsker: Epo kan være sundt*" - 23.10.2012, Berlingske.

Norup, Mark Lindved: "*UCI har indført dopingtest om natten*", 04.07.2015, Danmarks Radio.

Panum, Jacob: "*Ski-stjerne: Doping bør være lovligt*" - 10.10.2005, Danmarks Radio.

Bøger/rapporter

Breivik, Gunnar: "*The doping dilemma. Some game theoretical and philosophical considerations*" I: *Sportwissenschaft*, 17, 1, s. 83-94, 1987.

Christiansen, Ask Vest & Møller, Verner: "*Mål, Medicin og Moral*", s. 103-119, 2007, Syddansk Universitetsforlag.

Chwang, Eric: "*Why Athletic Doping Should Be Banned*" I: *Journal of Applied Philosophy*, Vol. 29, No. 1, s. 33-49, 2012, Society for Applied Philosophy.

Møller, Verner: "*The Ethics of Doping and Anti-Doping*", 2010, Routledge.

Tamburrini, Claudio M.: "*What's wrong with doping?*" I: Tamburrini, Claudio M. & Torbjörn Tännsjö: *Values in Sport: Elitism, Nationalism, Gender Equality and the Scientific Manufacturing of Winners* s. 200-216, 2002, Taylor and Francis.

WADA: *Report of the Independent Observers - Games of the XXXI Olympiad, Rio de Janeiro 2016*, 2016.

WADA: *Testing and Investigation*, 2017.

WADA: *World Anti-Doping Code*, 2015.

Internet links

Anti Doping Danmark: Reference nr. 1 - "*Om Erythropoietin (EPO)*" (ingen dato skrevet)
<http://www.antidoping.dk/medicin/medicin/dopinglisten/s2-peptidhormoner-vaekstfaktorer-relaterede-stoffer-og-mimetics/erythropoietin-epo>

Hentet: 15.04.2017

Anti Doping Danmark: Reference nr. 2 - "*Anabole steroider*" (ingen dato skrevet)
<http://www.antidoping.dk/medicin/medicin/dopinglisten/s1-anabole-stoffer/anabole-steroider>

Hentet: 15.04.2017

Anti Doping Danmark: Reference nr. 3 - "*Bloddoping*" (ingen dato skrevet)
<http://www.antidoping.dk/medicin/medicin/dopinglisten/m1-manipulation-af-blod-og-blodkomponenter/bloddoping>

Hentet: 15.04.2017

Dr.dk: Reference nr. 1, "*Dopingsyndere OL*" - 22.07.2016
<https://www.dr.dk/sporten/ol/rio2016/nye-test-afsloerer-45-dopingtilfaelde-fra-tidligere-ol>

Hentet: 17.04.2017

Dr.dk: Reference nr. 2, "*Flere end 1000 russiske atleter involveret i snyd*" - 09.12.2016
<https://www.dr.dk/sporten/oevrig/wada-flere-end-1000-russiske-atleter-involveret-i-snyd>

Hentet: 17.04.2017

Hasselbalch, Hans Carl & Øgard, Christina Gerlach & Sach, Camilla - Sundhed.dk:
 "*Polycytaemi*" - (opdateret) 13.01.2016

<https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/laegehaandbogen/blod/symptomer-og-tegn/polycytaemi/>

Hentet: 01.05.2017

Nedergaard, Anders & Sachs, Camilla - sundhed.dk: "*Hvor farligt er det at bruge doping?*" - (opdateret) 30.04.2013

<https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/sundhedsoplysning/idraet-og-motion/hvor-farligt-er-det-at-bruge-doping/>

Hentet: 21.04.2017

TV2: Reference nr. 1: "*Russisk OL-chef: 271 russere får adgang til OL*" - 04.08.2016
<http://sport.tv2.dk/2016-08-04-russisk-ol-chef-271-russere-far-adgang-til-ol>

Hentet: 05.05.2017

TV2: Reference nr. 2: “11 år efter hans sidste ‘sejr’ i Touren: Det laver Lance Armstrong i dag” - 06.06.2016

<http://sport.tv2.dk/cykling/2016-07-06-11-aar-efter-hans-sidste-sejr-i-touren-det-laver-lance-armstrong-i-dag>

Hentet: 05.05.2017

TV2: Reference nr. 3: “Rasmussen trukket ud af Touren” - 25.07.2007

<http://nyheder.tv2.dk/article.php/id-7695796.html>

Hentet: 10.05.2017

WADA: Reference nr. 1 - “Who are we” (ingen dato skrevet)

<https://www.wada-ama.org/en/who-we-are>

Hentet: 20.04.2017

WADA: Reference nr. 2, - “Government representation” (ingen dato skrevet)

<https://www.wada-ama.org/en/government-representation>

Hentet: 20.04.2017

Zimmerman, Michael J., The Stanford Encyclopedia of Philosophy: “Intrinsic vs. Extrinsic Value” (Forår, 2015 oplag), Edward N. Zalta (ed.),

<https://plato.stanford.edu/archives/spr2015/entries/value-intrinsic-extrinsic/>

Hentet: 16.05.2017